

KM-110

April-2014

M.A.-II (Annual Pattern)

Sanskrit : Paper – V (Subsidiary)

कादम्बरी – कथामुख भाग / नैषधीय चरितम्-सर्ग-१
काव्यदोषाः भामह / नाट्यशास्त्र

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

- सूचना : (1) દરેક પ્રશ્નના ગુણ સમાન છે.
Instructions : All question carry equal marks.
(2) જમણી બાજુના અંક ગુણ દર્શાવે છે.
Figures to the right indicate marks.
(3) પસંદ કરેલ વિકલ્પોને સ્પષ્ટરૂપે દર્શાવો.
Mention clearly the options you attempt.

1. (A) કથા અને આખ્યાયિકાના લક્ષણો જણાવી, કાદમ્બરીનો સાહિત્ય પ્રકાર નક્કી કરો. 10
અથવા
સંસ્કૃત ગદ્યકાવ્યના ઉદ્ભવ અને વિકાસ અંગે વિસ્તૃત નોંધ લખો.
(B) વિવેચનાત્મક નોંધ લખો. (ગમે તે બે) 10
(1) જાબાલવૃત્તાન્ત ।
(2) બાણસ્ય પ્રકૃતિવર્ણનમ્ ।
(3) કાદમ્બરીમાં પ્રતિબિંબિત સમાજ જીવન
(4) બાણનું જીવન.
2. (A) નીચેના ગદ્યખંડોનો અનુવાદ કરો. (ગમે તે બે) 10
(1) આસીચ્ચ મે મનસિ । અહો મોહપ્રાયમેતેષાં જીવિતંસાધુજનવિગર્હિતં ચ ચરિતમ્ । તથા હિ । પુરુષપિશિતોપહારે ધર્મબુદ્ધિઃ । આહારઃ સાધુજનનિન્દિતો મધુમાંસાદિઃ । શ્રમોમૃગયા । શાસ્ત્રં શિવારૂપતમ્ । સમુપદેષ્ટારઃ સદસતાં કૌશિકાઃ । પ્રજ્ઞા શકુનિજ્ઞાનમ્ । પરિચિતાઃ શ્વાનઃ । રાજ્યં શૂન્યાસ્વટવીષું આપાનકમુત્સવઃ । મિત્રાણિક્રૂરકર્મસાધનાનિ ધનુંષિ । સહાયાવિષદિગ્ધ મુખાભુજંગા ઇવ સાયકાઃ ।
(2) નામ્નેવ યો નિર્ભિન્નારાતિહૃદયો વિરચિતનારસંહરૂપાઽમ્બરમેકવિક્રમાક્રાન્ત સકલ ભુવનતલોવિક્રમત્રયાયાસિતં ચ જહાસેવ વાસુદેવમ્ । અતિચિરકાલલગ્નમતિક્રાન્તકુનૃપતિ સહસ્ર સંપર્કકલઙ્કમિવ ક્ષાલયન્તી યસ્ય વિમલે કૃપાણધારા જલે ચિરમુવાસ રાજલક્ષ્મીઃ । યચ્ચ મનસિ ધર્મેણ કોપે યમેનપ્રસાદે ધનદેન પ્રતાપે વહ્નિના ભુજે ભુવા દૃશિ શ્રિયા વાચિ સરસ્વત્યા મુખે શશિના બલે મરુતા પ્રજ્ઞાયાં સુરગુરુણાં રૂપે મનસિજેન તેજસિ સવિત્રા ચ વસ્તા સર્વદેવમયસ્ય પ્રકટિત વિશ્વરૂપાકૃતેરનુકરોતિ ભગવતેનારાયણસ્ય ।

(3) देव ! द्वारस्थिता सुरलोकमारोहतस्त्रिशङ्कोरिवकुपितशतमुखहुंकार निपातिता राजलक्ष्मीर्दक्षिणापथा-
दागता चाण्डालकन्यका पञ्जरस्थं शुकमादाय देवं विज्ञापयति । सकल भुवनतलसर्व रत्नानामुदधि
रवैक भाजनं देवो विहंगमश्चायमाश्चर्यं भूतो निखिल भुवनतल रत्नमिति कृत्वा देवपाद
मूलमादायागताहमिच्छामि देवदर्शनं सुखमनुभवितुमिति । एतदाकर्ण्य देवः प्रमाणम् । इत्युक्त्वा
विररामः ।

(4) अचिर प्रोषिते सवितरि शोक विधुरा कमल मुकुलकमण्डलु धारिणी हंससित दूकूल परिधान मृमाल
धवलयज्ञोपवीतां मधुकर मण्डलाक्षवलयमुद्रहन्ती कमलिनीदिनपति समागम व्रतमिवाचरत् ।
अपरसागराम्भसि पतिते दिनकरे पतनवेगोत्थितमाम्भः सीकरनिकरमीव तारागणमम्बरम धारयेत् ।

(B) सप्त-दूर्भ सप्तशतवो. (गमे ते भे)

10

- (1) अजाय, सर्गस्थितिनाशहेतवेत्रयीमयाय त्रिगुणात्मने नमः ।
- (2) अकारणाविष्कृत वैर दारुणाद सज्जनात्कस्य भयं न जायते ।
- (3) महात्मनो यस्य सुदूरनिर्गताः कलङ्क मुक्तेन्दुकलामलत्विषः ।

3. (A) नीथेना श्लोकोनो अनुवाद करो. (गमे ते भे)

6

- (1) तदोजसतद्यशसः स्थिताविमौवृथेतिचित्ते कुरुते यदा यदा ।
तनोति भानोः परिवेषकैत्तवात्तदाविधिः कुण्डलनां विधारेपि ॥
- (2) अलं नलं रोद्धुममी किलाभवन् गुणा विवेक प्रभवा न चापलम् ।
स्मरः स रत्यामनिरुद्धमेव यत्सृजत्ययं सर्गानिसर्गईदृशः ॥
- (3) फलानि पुष्पाणि च पल्लवे करे वयोऽति पातोदगतवातवेपिते ।
स्थितैः समाधाय महर्षिवार्धकाद्वने तदातिथ्यमशिक्षशाखिभिः ॥
- (4) प्रकाममादित्यमवाप्य कण्टकैः करम्बिताऽमोद भरं विवृण्वती ।
धृतस्फुटश्री गृहविग्रहा दिवा सरोजिनी यत्प्रभवाप्सरायिता ॥

(B) सप्त-दूर्भ सप्तशतवो. (गमे ते अेक)

4

- (1) अगाहताष्टादशतां जिगीषया नवद्वयद्वीपपृथग्जयश्रियाम् ।
- (2) समाज एवालपितासु वैणिकैर्मुमूर्च्छं यत्पञ्चममूर्च्छनासु च ।

(C) 'नैषधम विद्वत् औषधम' वाक्यने सप्तशती, 'नण'ना पात्रनी विशिष्टता दर्शावो.

10

अथवा

नैषधीयचरितम् भडाकाव्यनी आधार सामग्री दर्शावी, कविने करेला ईरुशरो जशावो.

4. (A) काव्यालंकारभां निरूपित 'विपर्ययोषः' अने 'अपकर्मदोषः' विशे विस्तृत नोध लपो.

10

अथवा

'अवाचककाव्यदोषः' अने 'श्रुतिकष्टकाव्यदोषः' ने विस्तारथी सप्तशती.

(B) 'वाचांदोषं चतुर्विधम्' वाक्यने विस्तारथी समजावो.

10

अथवा

'उपमादोषो' विशे विस्तारथी जशावो.

5. नीयेना प्रश्नोना अक-बे वाक्यमां उत्तर आपो.

20

- (1) नाट्यशास्त्रना रचयिता कोश छे ?
- (2) कीडनीयक अटले शुं ? ईन्द्रे शुं मांगइली करी छती ?
- (3) पांयमा वेदनुं नाम जशावो. ते कया वर्ण माटे रचायो छे ?
- (4) नाट्यप्रयोग करनारना गुणो जशावो.
- (5) भरत युत्रोना नाम जशावो.
- (6) कौशिकी वृत्तिनी सामग्री कई-कई छे ? कोनी पासेथी मणी ?
- (7) अप्सराओनुं सर्जन शा माटे करवामां आव्युं ?
- (8) विदुषक माटे ब्रह्माअे शुं आध्युं ?
- (9) नाट्यगृहना निर्माइ पडेला नाट्यप्रयोग कयां करवामां आव्यो छतो.
- (10) ईन्द्रना आयुधनुं नाम जशावी, ते अंगेनी मान्यता जशावो.

